

ΤΣΑΤΣΑΡΩΝΗ ΑΝΤΙΓΟΝΗ (ΑΡ.ΜΗΤΡ:1340200900551)

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΠΡΩΤΟ ΕΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή έγινε στα πλαίσια του μαθήματος του Συνταγματικού Δικαίου, το οποίο διδάσκεται στο τέταρτο κλιμάκιο απ' τον καθηγητή της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ανδρέα Δημητρόπουλο. Το << Συνταγματικό Δίκαιο >> διδάσκεται στο πρώτο έτος της Νομικής Σχολής.

Αποτελείται κυρίως από δύο βιβλία τη << Γενική Συνταγματική Θεωρία >> και την << Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους >>. Το Σύνταγμα, η έννομη τάξη, το Δίκαιο, το Κράτος, το Κοινοβουλευτικό Σύστημα, η Εκτελεστική, η Νομοθετική και η Δικαστική Εξουσία είναι μερικά από τα θέματα που ασχολείται αυτός ο κλάδος του Δικαίου. Βέβαια οι αλλαγές σε όλους τους τομείς της ζωής έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές σε ό, τι σχετίζεται με το Δημόσιο Δίκαιο. Επομένως, όλοι αυτοί οι κλάδοι με τους οποίους ασχολείται το Συνταγματικό Δίκαιο χρειάζονται επανατοποθέτηση και επανακαθορισμό.

Αλλαγές όμως σημειώθηκαν και στην ίδια τη φύση του ανθρώπου. Ο λαός αρχικά εθεωρείτο ανίκανος να αναλάβει την εξουσία. Σταδιακά όμως οδηγηθήκαμε στην δημιουργία ενός ανθρώπου "ποιότητας", ενός ανθρώπου μορφωμένου και ικανού να αναλάβει την άσκηση της εξουσίας που πηγάζει απ' τον ίδιο. Άμεση συνέπεια αυτής της αλλαγής είναι η μετατροπή του φιλελεύθερου αντιπροσωπευτικού συστήματος (έμμεση Δημοκρατία) σε μια Δημοκρατία που επιτρέπει και καθιστά εφικτή τη συμμετοχή του λαού στη λήψη των αποφάσεων. Σε μια μικτή Δημοκρατία η οποία εφαρμόζει παράλληλα στοιχεία άμεσης και έμμεσης Δημοκρατίας. Τα κόμματα παίζουν καθοριστικό ρόλο σ' αυτή τη μορφή Δημοκρατίας καθώς δεσμεύουν τους εκπρόσωπους του λαού να μεταφέρουν αυτούσιες τις αποφάσεις αυτού στη Βουλή και στην Κυβέρνηση.

Έτσι, απ' την απουσία περάσαμε στην παρουσία του λαού, απ' την αντιπροσώπευση στην εκπροσώπηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	0
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	3
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ.....	3
1.ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	3
2.Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ.....	4
3 ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΝΤΟΛΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	7
ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ	7
1.ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ	7
2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗΣ	8
3.ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	11
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ.....	11
1.ΓΕΝΙΚΑ	11
2.Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	11
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	14
Περίληψη.....	15

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ

1. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Δημοκρατία είναι το πολίτευμα στο οποίο ο λαός παίρνει ο ίδιος τις βασικές πολιτικές αποφάσεις. Κατά το πέρασμα των αιώνων, εξαιτίας της μεταβολής των συνθηκών της ζωής και των αναγκών των ανθρώπων, η δημοκρατία πήρε διάφορες μορφές.

Αρχικά εμφανίστηκε ως άμεση Δημοκρατία. Η άμεση Δημοκρατία ήκμασε στην αρχαία Ελλάδα. Άμεση Δημοκρατία δεν είχε μόνο η Αθήνα αλλά και πολλές άλλες πόλεις – κράτη. Δικαίως, όμως καθώς μιλούμε γι' αυτή τη μορφή Δημοκρατίας, το μυαλό μας πάει στην αρχαία Αθήνα.

Στην αρχαία Αθήνα κύριο πολιτειακό όργανο ήταν η λαϊκή συνέλευση, η εκκλησία του Δήμου. Η Εκκλησία του Δήμου δεν ήταν όργανο της πολιτείας, ήταν η ίδια η πολιτεία, στην οποία συμμετείχαν όλοι (και πάντως μόνο οι ελεύθεροι), με ισηγορία και ισονομία. Επομένως, δίκαια ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι ο δήμος << κρατεί >>. Αυτό βέβαια σημαίνει ότι ο δήμος ταυτίζεται με το κράτος. Η Δημοκρατία ήταν άμεση. Η θέσπιση νόμων, που εξ' ορισμού καθορίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και επομένως περιορίζουν την ανθρώπινη ελευθερία, γινόταν, με βάση την αρχή της πλειοψηφίας απ' όλους τους ελεύθερους πολίτες, οι οποίοι έτσι αυτοπροσδιορίζονταν (και αυτοπεριορίζονταν).¹

Σταδιακά, όμως κυρίως στην Αγγλία, της οποίας το πολίτευμα ήταν η Βασιλεία, στην συναίνεση της επιβολή του φόρου υπήρξε για τον άγγλο βασιλιά, το 1215, ο λόγος σύγκλησης των αρχιεπισκόπων, των επισκόπων και των εκπροσώπων του κατώτερου κλήρου, μαζί με βαρόνους (Magnum Concilium). Επιπλέον, κατά τον 13^ο αιώνα ο Ιωάννης ο Α΄ ο Ακτήμων, εξαιτίας της αναζήτησης συμβιβαστικής λύσης κατά την αντιπαράθεση με τους εκπροσώπους των φεουδαρχών, αναγκάστηκε να παραχωρήσει με τη Μεγάλη Χάρτα των ελευθεριών (Magna Carta Libertatum) ελευθερίες και δικαιώματα στους κατοίκους του βασιλείου.² Έτσι, αυτή η σταδιακή παραχώρηση ελευθεριών αποτελεί την βάση για την δημιουργία του αντιπροσωπευτικού συστήματος.

Βέβαια, αυτό το σύστημα και μαζί του η έννοια της αντιπροσώπευσης θεμελιώθηκε κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα με την αμερικανική και γαλλική επανάσταση. Έτσι, στο γαλλικό Σύνταγμα του 1791 ορίζεται ότι << το Έθνος απ' το οποίο πηγάζουν όλες οι εξουσίες, δεν μπορεί να ασκήσει τις εξουσίες αυτές παρά κατ' εξουσιοδότηση. Το γαλλικό Σύνταγμα είναι

1. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, ΣΕΛ: 36

2. ΜΑΥΡΙΑΣ, ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, ΣΕΛ: 144

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ

αντιπροσωπευτικό : αντιπρόσωποι είναι το νομοθετικό σώμα και ο βασιλιάς >>. Ο λαός αναγνωρίστηκε ως πηγή της εξουσίας , επειδή όμως δεν είχε τις ικανότητες δεν αναλάμβανε την άσκησης της. Έτσι, απ' αυτό το σημείο και έπειτα μιλάμε για φιλελεύθερο αντιπροσωπευτικό σύστημα ,έμμεση Δημοκρατία και αντιπροσώπευση.

2.Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗΣ

Η αντιπροσωπευτική Δημοκρατία ή ειδικότερα το αντιπροσωπευτικό σύστημα βασίζεται στην αντιπροσωπευτική θεωρία. Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία ο λαός ,επειδή δεν διαθέτει τις απαραίτητες ικανότητες ,μόρφωση και χρόνο, είναι ανίκανος να αναλάβει την εξουσία. Έτσι, εφόσον η εξουσία απαιτεί ικανότητες ,πρέπει να ανατίθεται σε πρόσωπα ποιότητας, σε "αντιπροσώπους ποιότητας ".Οι αντιπρόσωποι αυτοί εκλέγονται από τον λαό και τον αντικαθιστούν πλήρως.

Η αντικατάσταση του αντιπροσωπευόμενου από τον αντιπρόσωπο αποτελεί την ουσία του θεσμού της αντιπροσώπευσης. Η αντιπροσώπευση είναι νομικός και πολιτικός θεσμός . Νομικός ,διότι προβλέπεται από γραπτές συνταγματικές διατάξεις και πολιτικός επειδή αποτελεί μέσο λήψης αποφάσεων .Αν θα θέλαμε να δώσουμε έναν ορισμό στον όρο αντιπροσώπευση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ο θεσμός, κατά τον οποίο η θέληση του *corpore* απότος αντιπροσωπευόμενου αντικαθίσταται από τη θέληση του πραγματικά ισχυρότερου και αξιολογικά ανώτερου αντιπροσώπου. ³

Ήδη απ' τον ορισμό φαίνεται ότι αυτός ο θεσμός δίνει προτεραιότητα στους αντιπρο – σώπους διότι τους θεωρεί και πραγματικά ισχυρότερους και αξιολογικά ανώτερους των αντιπροσωπευόμενων. Έτσι, η έννοια της αντιπροσώπευσης η οποία έχει προσλάβει στο δημόσιο δίκαιο ένα συγκεκριμένο συνταγματικό περιεχόμενο τονίζει την κυριαρχία των κυβερνώντων επί των κυβερνωμένων. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η αρχή της αντιπροσώπευσης βασίζεται στον δυαδισμό, ο οποίος θέλει να υπάρξει διάκριση και διάσταση ανάμεσα στο κράτος και την κοινωνία, στον λαό και την κυβέρνηση. Και μάλιστα η κυβέρνηση (αντιπρόσωπος)αντικαθιστά πλήρως την θέληση και τις αποφάσεις του λαού (αντιπροσωπευόμενος). Άλλωστε, ετυμολογικά ο όρος αντιπροσώπευση προέρχεται απ' το ρήμα " αντιπροσωπεύω ", το οποίο με τη συνταγματικοπολιτική έννοια της λέξης , σημαίνει απόφασίζω για κάποιον άλλο (αντί του προσώπου),χωρίς να δίνει σημασία στη θέληση του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ

Παρόλο όμως την πλήρη αντικατάσταση ο λαός δεν χάνει το δικαίωμα που τον ήθελε “πηγή της εξουσίας”, το οποίο απ’ την αρχή διαθέτει. Απλά τον αποξενώνει απ’ αυτό. Παραχωρώντας απλά την άσκηση του στον αντιπρόσωπο του. Δηλαδή στην αντιπροσώπευση, ο δικαιούχος αποξενώνεται απ’ την άσκηση των δικαιωμάτων του. Το δικαίωμα, η ουσία του δικαιώματος της εξουσίας, παραμένει στο λαό, αλλά η άσκηση του ανατίθεται στον αντιπρόσωπο. Και το πιο σημαντικό, ο λαός δεν διαθέτει ούτε την δυνατότητα να ελέγχει τους ανθρώπους που τον αντικαθιστούν πλήρως . Και ακριβώς σ’ αυτό το σημείο έρχεται η ελεύθερη ή αντιπροσωπευτική εντολή, η οποία επιτρέπει στον αντιπρόσωπο κατά την λήψη των αποφάσεων να ενεργεί σύμφωνα με την συνείδηση του. Είναι ελεύθερος έναντι των εκλογέων, δηλαδή δεν δεσμεύεται από τυχόν υποδείξεις ή εντολές τους και επομένως δεν μπορεί να ανακληθεί.⁴ Βέβαια, αυτή η πλήρης και αδέσμευτη αντικατάσταση , “ανάθεση “ ,δεν προέρχεται απ’ την θέληση του εκπροσωπούμενου, εφόσον ο ίδιος εμποδίζεται νομικά και πραγματικά να εκφράσει τη θέληση του, αλλά βασίζεται στο νόμο, είναι δηλαδή ακούσια. Έτσι συμπεραίνουμε, ότι η θέληση του απόντος αντιπροσωπευόμενου αντικαθίσταται απ’ την παρόντα αντιπρόσωπο . Εδώ ακριβώς βασίζεται η θεωρία που θέλει την αντιπροσώπευση ως έννοια διαλεκτική. Κάτι που δεν είναι παρόν, γίνεται παρόν με την αντιπροσώπευση. Όμως η διαλεκτικότητα της αντιπροσώπευσης είναι η πλαστή, διότι αυτή αντικαθιστά τη θέληση του αντιπροσωπευόμενου με την θέληση του αντιπρόσωπου.

3 ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΝΤΟΛΗ.

Ο αντιπρόσωπος του έθνους συμμετέχει ελεύθερα στη λήψη των αποφάσεων. Λειτουργεί ελεύθερα με βάση τη θέληση του και όχι ενεργώντας με βάση κάποια εντολή που έχει λάβει απ’ το αντιπροσωπευόμενο έθνος. Αυτό συμβαίνει, λόγω της υπεροχής του αντιπρόσωπου έναντι του αντιπροσωπευόμενου, όπως ορίζει η αντιπροσώπευση. Συνεπώς, καταλήγουμε στο ότι για τον αντιπρόσωπο δεν υπάρχει καμία εντολή παρά μόνο αντιπροσώπευση.

Βέβαια, πιο κοντά στην έννοια της αντιπροσώπευσης βρίσκεται η ελεύθερη ή αντιπροσωπευτική εντολή όπως ορίζεται απ’ το άρθρο 60 § 1 του Συντάγματος <<οι

4. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, ΣΕΛ:38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ

Βουλευτές έχουν απεριόριστο το δικαίωμα της ψήφου κατά της συνείδηση >>. Μάλιστα αποτελεί ακρογωνιαίό λίθο του αντιπροσωπευτικού συστήματος. Στην ελεύθερη εντολή οι αντιπρόσωποι δεν εκπροσωπούν το λαό ή την εκλογική τους περιφέρεια αλλά ολόκληρο το έθνος. Η κυριαρχία εδώ είναι αδιαίρετη, πηγάζει από όλο το έθνος. Έτσι ως αδιαίρετη συνιστά αντικείμενο αντιπροσώπευσης χωρίς να είναι αναγκαία η συμμετοχή όλων των μελών κοινωνικού σώματος στη πολιτική πράξη μεταβίβασης της εξουσίας που απορρέει απ' τη εθνική κυριαρχία. Όστε και ένα αριθμητικά περιορισμένο σώμα αντιπροσώπων να μπορεί να αντιπροσωπεύει την οντότητα έθνος. Οπότε και η εντολή προς αυτούς, χρονιά περιορισμένη ως συνέπεια του αναπαλλοτρίωτου και απαράγραπτου χαρακτήρα της κυριαρχίας δεν είναι νοητή ως ανακλητή (mandat impératif) αλλά ως ελεύθερη (mandat libre)⁵. Άρα, όπως τονίζει το γαλλικό επαναστατικό Σύνταγμα του 1975, ο λαός θεωρείται στο σύνολο πηγή της κυριαρχίας και τα μέλη της νομοθετικής εξουσίας δεν είναι αντιπρόσωποι του διαμερίσματος που τα ανέδειξε, αλλά ολόκληρου του έθνους και δεν έχουν καμία εντολή.

Η ελεύθερη εντολή βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με την πολιτική συμμετοχή του πολίτη, διότι έτσι θα περιορίζεται αισθητά η ελευθερία του αντιπρόσωπου. Επειδή, εξ ορισμού Δημοκρατία είναι η συμμετοχή όλων στην εξουσία στην αντιπροσώπευση ισχύει η αρχή : "Όσο περισσότερη ελευθερία για τους αντιπροσώπους, τόσο λιγότερη Δημοκρατία για τους πολίτες ". Η αφαίρεση απ' το λαό του δικαιώματος άσκησης της εξουσίας αφαιρεί ταυτόχρονα το δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματος.

5.ΜΑΥΡΙΑΣ,ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ,ΣΕΛ:114

1. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

Από το φιλελεύθερο αντιπροσωπευτικό σύστημα (τέλη 18^{ου} αιώνα), του οποίου βασική αρχή αποτελούσε η άποψη ότι ο λαός είναι ανίκανος να αναλάβει την εξουσία, σιγά σιγά προχωρούμε στη σύγχρονη Δημοκρατία. Η σύγχρονη Δημοκρατία είναι μικτή δηλαδή περιλαμβάνει στοιχεία αντιπροσωπευτικής και άμεσης Δημοκρατίας. Στις μέρες μας εξαιτίας της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και εκπαίδευσης, η ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας έχουν οδηγήσει στη δημιουργία ενός “λαού ποιότητας” ο οποίος διεκδικεί την άσκηση της εξουσίας που πηγάζει από τον ίδιο. Σήμερα περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη εποχή οι λύσεις στα βασικά θέματα προϋποθέτουν τη συναίνεση του λαού. Το αντιπροσωπευτικό σύστημα δημοκρατοποιείται. Αυτή τη δημοκρατικοποίηση βοηθάει σε μεγάλο βαθμό η εξέλιξη της τεχνολογίας.

Στην Ελλάδα, η μικτή Δημοκρατία συνταγματοποιήθηκε κυρίως με το Σύνταγμα του 1975, ενώ είχαν προηγηθεί άλλα όπως αυτό του 1927, το οποίο ήταν το μόνο που είχε αποδεχθεί το ημιαντιπροσωπευτικό σύστημα, εισάγοντας με το άρθρο 125 §5 το προαιρετικό συνταγματικό δημοψήφισμα⁶, με την καταστατική Σ.Π. Ορίστηκε, ότι ο οριστικός καθορισμός της μορφής του πολιτεύματος θα πραγματοποιηθεί με την ελεύθερη έκφραση της βούλησης του ελληνικού λαού (άρθρο 2 Σ.Π. 1), δηλαδή το δημοψήφισμα. Έτσι σταδιακά ο λαός συμμετέχει ενεργά στη πολιτική ζωή. Παίρνει ο ίδιος αποφάσεις μέσω του δημοψηφίσματος αλλά συμμετέχει πλέον και ταυτίζεται με πολιτικά κόμματα. Τα πολιτικά κόμματα δεσμεύονται να εκπροσωπούν τον λαό στη Βουλή και στην κυβέρνηση (άρθρο 26 Σ).

Επομένως, έχουμε φτάσει σε σημείο απ’ την αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, να περάσουμε σε μια κομματική Δημοκρατία, η οποία εφόσον λειτουργεί η αντιπροσωπευτική αρχή, μπορεί να ενταχθεί στο ευρύτερο πλαίσιο της Μικτής Δημοκρατίας, στην οποία συνεφαρμόζονται στοιχεία άμεσης (δημοψήφισμα) και έμμεσης Δημοκρατίας.⁷

6. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΠΙΤΟΜΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΣΕΛ: 240

7. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΣΕΛ: 460

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗΣ

Στη σύγχρονη κομματική Δημοκρατία, στο μέτρο κατά το οποίο εφαρμόζεται η αρχή της ταυτότητας, δεν εφαρμόζεται η ελεύθερη εντολή όπως στην αντιπροσώπευση και οι αντιπρόσωποι λειτουργούν ως εκπρόσωποι. Σε αντίθεση με την αντιπροσώπευση η εκπροσώπηση προέρχεται ετυμολογικά απ' το ρήμα "εκπροσωπώ" 'που σημαίνει μεταφέρει τη θέληση του άλλου (εκ του προσώπου). Συνεπώς, πολιτική εκπροσώπηση είναι ο θεσμός κατά τον οποίο η θέληση του *corpora* απόντος, πραγματικά ισχυρότερου και αξιολογικά ανώτερου εκπροσωπούμενου, μεταφέρεται από τον εκπρόσωπο, έτσι ώστε να καθίσταται ο εκπροσωπούμενος *animus* παρών⁸

Ο εκπροσωπούμενος λαός είναι ανώτερος απ' τους βουλευτές και γι' αυτό το λόγο είναι αυτός που δίνει τις εντολές και ο εκπρόσωπος ως κατώτερος τις εφαρμόζει. Λαός και κυβέρνηση αποτελούν μια οντότητα. Οι εκπρόσωποι, οι οποίοι εκλέγονται απ' το λαό μέσω των εκλογών σε τακτά χρονικά διαστήματα σχετικώς σύντομα, μεταφέρουν την θέληση του λαού, δεν ασκούν το δικαίωμα για άσκηση της εξουσίας αντί αυτού. Ο λαός ασκεί τα δικαιώματα του με εκπρόσωπο. Δεν αποξενώνεται απ' αυτά αντίθετα τα ασκεί σε κάθε λήψη απόφασης. Έτσι ο εκπροσωπούμενος δεν αντικαθίσταται αλλά καθίσταται παρών. Ενώ δηλαδή είναι *corpora* απών μέσω του εκπροσώπου ουσιαστικά (*animus*) παρίσταται.

Ο λαός με τη θέληση του και χωρίς περιορισμούς επιλέγει τους εκπροσώπους τους. Αυτό γίνεται μέσω των κομμάτων. Οι εκπρόσωποι – βουλευτές ανήκουν σε συγκεκριμένη κομματική παράταξη, που η καθεμία διαθέτει μια πολιτική την οποία δεσμεύεται να ακολουθεί (δεσμευτική εντολή). Μέσω των εκλογών γίνεται αυτή η επιλογή. Ο λαός επιλέγει να ψηφίσει κόμματα – εκπροσώπους, τα οποία διαθέτουν πολιτική, που ταιριάζει στην ιδεολογία και τα συμφέροντά τους. Η εκλογή πρέπει να επαναλαμβάνεται συχνά, έτσι ώστε να ανανεώνεται το χρίσμα του εκπροσωπούμενου προς το εκπρόσωπο. Γι' αυτό η διάλυση του αντιπροσωπευτικού σώματος δεν είναι αντίθετη με το σύστημα, εφόσον απλώς επισπεύδει την εκλογή (41 § 3)⁹

Αντίθετα, με το τι συμβαίνει στην αντιπροσώπευση, στην εκπροσώπηση η εξουσία παύει να υπάρχει απ' τη στιγμή που θα ανακληθεί, είναι εφικτή δηλαδή η ανάκληση. Επομένως, σ' όλα τα θέματα ο λαός υπερέχει του εκπρόσωπου του. Αυτό επίσης φαίνεται και στο άρθρο 1§3 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο όλες οι εξουσίες πηγάζουν από

8. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΣΕΛ 477

9. ΠΑΝΤΕΛΗΣ, ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΣΕΛ 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

τον λαό. Με τη διάταξη αυτή, που διακρίνεται για τη νομική ακριβολογία της, θεσπίζεται με σαφήνεια υπόδειξη στα όργανα του κράτους ότι πρέπει πάντα να έχουν σαν οδηγό, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τόσο του λαού όσο και γενικά του ελληνικού έθνους.¹⁰ Συνεπώς, προκύπτει ότι τα διάφορα κρατικά όργανα δεν έχουν το δικαίωμα να ασκούν προς οποιαδήποτε κατεύθυνση την κρατική εξουσία. Κάθε ένα απ' αυτά ασκεί εκείνες μόνο τις αρμοδιότητες που του έχουν ανατεθεί απ' το Σύνταγμα.

Εκπροσώπηση υπάρχει και στην αμιγώς διακυβέρνηση της χώρας εφόσον το Σύνταγμα ορίζει ότι η κυβέρνηση είναι κομματική, ο πρωθυπουργός είναι ο εκπρόσωπος του κόμματος ή συνασπισμού που διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία εδρών (άρθρο 37 § 2 επ. Σ)και τα μέρη της κυβέρνησης εξαρτώνται άμεσα απ' τον εκπρόσωπο πλειοψηφίας – πρωθυπουργό γιατί διορίζονται και παύονται μετά από δεσμευτικό χαρακτήρα πρόταση του πρωθυπουργού προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (άρθρο 37 § 1Σ). τέλος, όταν το Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 26 §, ότι η νομοθετική λειτουργία ασκείται απ' τη Βουλή εννοεί ότι ασκείται μέσα στη Βουλή απ' τον εκπροσωπούμενο λαό, απ' τις κοινοβουλευτικές, δηλαδή, ομάδες των κομμάτων, από βουλευτές κατά κανόνα όχι ανεξάρτητους, αλλά εκλεγμένους στους συνδυασμούς των κομμάτων, στα οποία κατά το Σύνταγμα, δεν μετέχουν μόνο βουλευτές, αλλά Έλληνες πολίτες.¹¹

3.ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ

Μια από τις βασικότερες αρχές της εκπροσώπησης είναι η επιτακτική εντολή. Η δεσμευτική εντολή τονίζει τη δέσμευση "των αντιπροσώπων" στις αποφάσεις του εκλογικού σώματος, ώστε η λαϊκή θέληση να μεταφέρεται αυτούσια στο κοινοβούλιο. Δημιουργείται έτσι μια ουσιαστική σχέση ανάμεσα στο λαό και στους εκπρόσωπους του. Ο λαός δίνει τις εντολές οι μεταφέρουν και τις υλοποιούν όχι μόνο στη Βουλή αλλά και στην κυβέρνηση.

Βέβαια, η επιτακτική εντολή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη κομματική Δημοκρατία. Οι βουλευτές μέλη πολιτικών κομμάτων δεν δεσμεύονται από υποδείξεις ή εντολές των εκλογέων της περιφέρειας, στην οποία εκλέχθηκαν, αλλά απ' το σύνολο των ψήφων, που δόθηκαν υπέρ του κομματικού προγράμματος, σε όλη την επικράτεια. Δεν είναι εκπρόσωποι περιφερειών, αλλά εκπρόσωποι κομμάτων. Δηλαδή, οι βουλευτές δεσμεύονται να υλοποιούν με κάθε τρόπο το πολιτικό πρόγραμμα του κόμματος τους

10. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ,ΕΠΙΤΟΜΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΣΕΛ 238

11.ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΣΕΛ 476

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

εξαιτίας του οποίου τους επέλεξε ο λαός.

Με βάση το θεσμό της εκπροσώπησης, ο λαός μέσω των εκλογών δίνει εντολή πλειοψηφίας αλλά και μειοψηφίας. Αποτέλεσμα, δηλαδή των εκλογών δεν είναι μόνον η ανάδειξη συμπολίτευσης – κυβέρνησης, αλλά και η ανάδειξη αντιπολίτευση. Τόσο η κυβέρνηση, όσο και η αντιπολίτευση βασίζονται σε λαϊκή εντολή. Μετά τις εκλογές, τόσο η πλειοψηφία όσο και η μειοψηφία ενεργούν με βάση την εντολή, την οποία έλαβαν, την υποστήριξη, δηλαδή, του πολιτικού τους προγράμματος. Έτσι, μέσω των εκλογών ο λαός βρίσκεται πάντα αήμιτο παρών στην λήψη των αποφάσεων.

Καταλήγουμε έτσι στο συμπέρασμα ότι τυπικώς το σύστημα της επιτακτικής εντολής ανταποκρίνεται περισσότερο στη δημοκρατική αρχή, διότι σ' αυτή καθοριστική καθίσταται η βούληση του λαού. Για πολλούς όμως το σύστημα της επιτακτικής εντολής δεν μπορεί να λειτουργήσει στο σύγχρονο πολύπλοκο κράτος που χαρακτηρίζεται από πλείονα αντιτιθέμενα κοινωνικά συμφέροντα.¹²

12. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ,ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.ΣΕΛ:38-39

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Η αντιπροσώπευση και η εκπροσώπηση είναι καθαρά αντίθετες έννοιες. Η αντιπροσώπευση συνδέεται με την έμμεση Δημοκρατία, καθώς ο λαός είναι απών από οποιαδήποτε λήψη απόφασης ενώ η εκπροσώπηση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την άμεση Δημοκρατία. Στην εκπροσώπηση ο λαός αν και *corpore* απών είναι *animo* παρών στην νομοθετική και εκτελεστική εξουσία. Πρώτα απ' όλα, αυτή η διαφορά φαίνεται ξεκάθαρα απ' την ετυμολογία των λέξεων. Αντιπροσώπευση σημαίνει αποφασίζω αντί του άλλου ενώ εκπροσώπηση είναι μεταφέρω τη θέληση του άλλου. Δηλαδή, στην αντιπροσώπευση η θέληση του λαού αντικαθιστάται απ' την θέληση του αντιπρόσωπου όμως εκπροσώπηση αποφασίζει ο ίδιος ο λαός με εκπροσώπους.

Επιπλέον, το αντιπροσωπευτικό σύστημα αποξενώνει το λαό απ' το δικαίωμα άσκησης της εξουσίας που πηγάζει απ' τον ίδιο. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει στο σύγχρονο σύστημα, όπου ο λαός ασκεί ο ίδιος την εξουσία. Απ' όλα αυτά γίνεται φανερό το γεγονός ότι στην εκπροσώπηση ο λαός έχει υπέροχη έναντι των βουλευτών, οι οποίοι ως κατώτεροι εκτελούν απλά τις εντολές του. Αντιθέτως, η αντιπροσώπευση υποστηρίζει την πραγματική υπεροχή του αντιπρόσωπου έναντι του αντιπροσωπευόμενου. Και αυτό γιατί την περίοδο που εφαρμόστηκε το φιλελεύθερο αντιπροσωπευτικό σύστημα ο λαός ως αμόρφωτος ήταν ανίκανος να αναλάβει την εξουσία.

Ακόμη, μια μεγάλη αντίθεση μεταξύ αυτών των δύο αρχών υπάρχει στο γεγονός ότι η αντιπροσώπευση συνδέεται με την ελεύθερη εντολή, σύμφωνα με την οποία ο αντιπρόσωπος λειτουργεί με βάση τη συνείδηση του και δεν δέχεται κανένα έλεγχο, ενώ η εκπροσώπηση με την επιτακτική εντολή. Η επιτακτική εντολή ορίζει ότι οι βουλευτές πρέπει να υπακούν στις εντολές του λαού. Βέβαια, όπως είναι φυσικό μόνο στο πλαίσιο της εκπροσώπησης είναι εφικτή μια εντολή, είτε αυτή είναι ελεύθερη είτε επιτακτική. Η ελεύθερη όμως εντολή μόνο όταν δίνεται με τη θέληση του λαού.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η αντιπροσώπευση βρίσκεται στο πλαίσιο του δυαδισμού (διάσταση κράτους – κοινωνίας) ενώ η ορθότερη εκπροσώπηση στο πλαίσιο του μονισμού (λαός και βουλευτές είναι μια οντότητα).

2. Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ:ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

Το σύγχρονο Σύνταγμα περιλαμβάνει διατάξεις οι οποίες επανασυνταγματοποιούν την αντιπροσώπευση αλλά και άλλες που καθιερώνουν την εκπροσώπηση και την ελεύθερη εντολή.

Αρχικά, η επανασυνταγματοποίηση της αντιπροσωπευτικής αρχής βασίζεται κυρίως στο άρθρο 60§1 που σύμφωνα με το οποίο <<οι βουλευτές έχουν απεριόριστο το δικαίωμα γνώμης και ψήφου κατά συνείδηση >>. Είναι ένα άρθρο που φέρνει ξανά στο προσκήνιο την ελεύθερη εντολή. Ουσιαστικά όμως το άρθρο 51§2 το οποίο ορίζει ότι <<οι βουλευτές αντιπροσωπεύουν το έθνος >>, αποτελεί τον πυρήνα της σύγχρονης αντιπροσώπευσης που αναφέρεται στο Σύνταγμα. Αυτά τα δύο άρθρα συμπληρώνει (υπέρ της αντιπροσώπευσης) επίσης και το άρθρο 61§1(<< ο βουλευτής δεν καταδιώκεται ούτε εξετάζεται με οποιονδήποτε τρόπο για γνώμη και ψήφο που έδωσε κατά την άσκηση των βουλευτικών του καθηκόντων >>) του οποίου η λογική υπακούει στην αρχή της αντιπροσωπευτικής εντολής.¹³

Σε εντελώς διαφορετική κατεύθυνση κινούνται τα άρθρα που θεσπίζουν την εκπροσώπηση και τον έλεγχο των βουλευτών απ' τον λαό. Αυτά τα άρθρα είναι κυρίως το 1§3, το οποίο ορίζει ότι όλες οι εξουσίες πηγάζουν απ' τον λαό, το άρθρο 26 σύμφωνα με το οποίο η νομοθετική λειτουργία ασκείται απ' την Βουλή απ' τον εκπροσωπούμενο λαό, από τις κοινοβουλευτικές δηλαδή ομάδες των κομμάτων και το άρθρο 52 του Συντάγματος το οποίο προστατεύει την ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης, που αποτελεί θέληση της λαϊκής κυριαρχίας. Επιπλέον, το άρθρο 66§1 που θεσπίζει τη δημοσιότητα των συνεδριάσεων της Βουλής. Η δημοσιότητα δεν θα είχε νόημα, αν δεν εξυπηρετούσε την ανάγκη ελέγχου των εργασιών της απ' τους εκπροσωπούμενους.¹⁴ Τέλος, αναγνωρίζεται με το άρθρο 44§2 ο δημοψηφισματικός χαρακτήρας των εκλογών και η ύπαρξη λαϊκής θέλησης, που εκδηλώνεται κατά την εκλογική διαδικασία, κατά την οποία σύμφωνα με τη συνταγματική ρύθμιση ο λαός αποφασίζει για εθνικά θέματα εξαιρετικής σημασίας.

Η << μίξη >> αυτών των διαφορετικών διατάξεων έχει ως συνέπεια τη δημιουργία εντάσεων μεταξύ των συνταγματικών κανόνων. Η επανάληψη των παραδοσιακών διατάξεων (60§1 και 51§2) << παρέχει έρεισμα >> για την υποστήριξη, ότι στο νέο Σύνταγμα απλά και μόνο επανασυνταγματοποιείται η αντιπροσωπευτική Δημοκρατία. Αντίθετα η ευρεία συνταγματοποίηση των κανόνων κομματικής Δημοκρατίας θεμελιώνουν την άποψη, ότι ο φιλελεύθερος αντιπροσωπευτικός κοινοβουλευτισμός έπαψε πλέον να αποτελεί την κατ' εξοχήν συνταγματική ρύθμιση. Το νέο Σύνταγμα παρέχει το ίδιο τα κριτήρια για την άρση των εντάσεων κατά την ερμηνεία των διατάξεών του.

13.ΤΣΑΤΣΟΣ,ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ,ΣΕΛ:91

14.ΤΣΑΤΣΟΣ,ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΔΙΚΑΙΟ,ΣΕΛ:91 .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ

Πρώτο κριτήριο είναι η αναγωγή της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας σε θεμέλιο του πολιτεύματος και υπερισχύει της αντιπροσωπευτικής. Δεύτερον, απ' την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, σε συνδυασμό με τη συνταγματοπολιτική πραγματικότητα και την ευρύτατη συνταματοποίηση του θεσμού των κομμάτων, συνάγεται η υπεροχή του άρθρου 29§1 επί των 51§2 και 60§1. Το άρθρο 29 έρχεται σε σύγκρουση με τα άρθρα 51§2 και 60§1, μόνο στην περίπτωση που τα τελευταία θεωρούνται ότι επανασυνταγματοποιούν το αντιπροσωπευτικό σύστημα και την ελεύθερη εντολή. Η σύγκρουση αυτή μεταξύ ελεύθερης και δεσμευτικής εντολής είναι η ίδια η σύγκρουση κομματικής και αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, λαϊκής κυριαρχίας και αντιπροσωπευτικής αρχής. Από την σύγκρουση αυτή υπερτερεί η δεσμευτική εντολή. Η σύγκρουση των διατάξεων των άρθρων 52 και 60§1 αίρεται, εφόσον το δεύτερο άρθρο δεν θεωρηθεί, ότι συνταγματοποιεί την ελεύθερη εντολή, αλλά ότι επιτρέπει στο βουλευτή να διαφωνήσει με το κόμμα, στους συνδυασμούς του οποίου εκλέχτηκε και να εκφράσει στη Βουλή τη δική του γνώμη, παρέχοντάς του ταυτόχρονα το δικαίωμα να ψηφίσει ενάντια στο κόμμα του. Το άρθρο δηλαδή 60 § 1 δεν καθιερώνει την ελεύθερη εντολή, αλλά το δικαίωμα διαφωνίας του βουλευτή με το κόμμα του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δημητρόπουλος Ανδρέας., Γενική Συνταγματική Θεωρία (Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου) Τόμος Α', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2004

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους (Σύστημα Συνταγματισμού Δικαίου) Τόμος Β', Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα 2009

Βενιζέλος Ευ., Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, 1991

Γεωργόπουλος Κ., Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 11^η εκδ. 2000

Μαυριάς Κώστας, Συνταγματικό Δίκαιο, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004

Παντελής Αντ., Ενημερωτικό Συνταγματικού Δικαίου, Εκδόσεις Λιβάνη

Σπυρόπουλος Φ.Κ. εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο Αθήνα 2006

Ράϊκος Αθανάσιος Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α, Έκδοση- οργανωτικό μέρος έκδοση β', Σάκκουλας 2000

Τσάτσος Δημήτριος Συνταγματικό Δίκαιο, Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας έκδοση β' Σάκκουλας 1993

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Δημοκρατία κατά το πέρασμα των αιώνων έχει προσλάβει διάφορες μορφές. Ξεκίνησε από άμεση, προχώρησε σε έμμεση και στις μέρες μας χαρακτηρίζεται ως μικτή. Η έμμεση ή αντιπροσωπευτική Δημοκρατία έχει ως βασική αρχή της την αντιπροσώπευση, δηλαδή την πλήρη αντικατάσταση του λαού απ' τους αντιπροσώπους τους. Επειδή ο λαός θεωρείται ανίκανος, η άσκηση του δικαιώματος της εξουσίας παραχωρείται απ' τον νόμο στους αντιπροσώπους. Μάλιστα, εκείνοι δεν δεσμεύονται απ' τη θέληση του λαού, αλλά αποφασίζουν ελεύθερα με βάση τη συνείδησή τους. Αντίθετα, στη σύγχρονη μορφή της Δημοκρατίας ο λαός αντιμετωπίζεται ως ανώτερος των οργάνων της εξουσίας. Εκείνος δίνει τις εντολές και οι εκπρόσωποι του τις μεταφέρουν στη Βουλή και στην κυβέρνηση. Έτσι, στην εκπροσώπηση ενώ ο λαός είναι στην λήψη των αποφάσεων τυπικά απών, ουσιαστικά συμμετέχει σ' αυτές μέσω των εκπροσώπων που ο ίδιος επιλέγει στο πλαίσιο των κομμάτων και των εκλογών. Συμπερασματικά, η αντιπροσώπευση και η εκπροσώπηση είναι εκ διαμέτρου αντίθετες έννοιες. Πάντα όμως η εκπροσώπηση θα θεωρείται ορθότερη και πιο κοντά στο πλαίσιο της Δημοκρατίας.

Throughout centuries democracy has taken various forms. It started as direct, went on to become indirect and nowadays it is regarded as mixed. The fundamental principle of indirect or representative democracy is deputation which means that the people are fully replaced by deputies. Since the people are considered to be unable, the right of exercising power is given to their deputies by law. The latter are not restricted by the people will but they decide freely based on their conscience. On the contrary, in the modern form of democracy the people are regarded as superior to any other form of power. They give the orders that their representatives carry in the Parliament and the government. Consequently, while in representation the people are typically absent from the process of making decisions, in reality they do participate in it through their representatives, who the people themselves choose in the framework of parties. In conclusion, deputation and representation are opposite meanings ; however representation is always considered to be more appropriate and closer to the framework of Democracy.